

درباره حمله اسرائیل به قطر و تاثیر آن بر مناسبات خاور میانه

هم‌افزایی منطقه‌ای در برابر تهدید واقعی

رضا رئیس‌ی

روزنامه‌نگار و تحلیلگر سیاسی

هنوز آفتاب تموز بر سریر تالکو و جلوت بود و دوحه یک سه‌شنبه معمولی گرم و شرابی را سپری می‌کرد که صدای انفجارهای مهیب، خواب قیلوله‌ آمرای عربی را در سرتاسر خاورمیانه منقش کرد. این‌بار فراتر از رویه معمول و همیشگی ترور و تجاوز اسرائیل به اراضی کشورهای اسلامی، برای اولین بار در تاریخ ۷۶ساله رژیم صهیونیستی، علیه تمامیت ارضی یکی از کشورهای عربی حاشیه خلیج‌فارس، اقدام مستقیم و حمله هوایی انجام پذیرفت. از آن عجیبتر آنکه این حمله هوایی تروریستی به کشوری انجام شد که میزان بزرگترین پایگاه نظامی ایالات متحده در منطقه خاورمیانه است و جزو شرکای راهبردی آمریکا به حساب می‌آید و طی پنج‌سال گذشته، قراردادهایی با ارزش ۱/۲ تریلیون دلار با ایالات متحده به امضا رسانده و به گفته خود ترامپ، آمریکا در شرف امضای پیمان دفاعی مشترک میان دوحه‌واشنگتن بوده است.

پس از عملیات هفتم‌اکتبر موسوم به طوفان الاقصی و در طول نزدیک‌به‌دو سال گذشته، سیر منازعات به شکل بی‌سابقه‌ای افزایش یافته و اسرائیل بی‌پروا تر از هر زمان دیگری، علیه رقبا و دشمنان منطقه‌ای خود دست به حمله و تجاوز و ترور می‌زند. اما این برای اولین‌بار است که رژیم تل‌آویو، در خاک کشوری دست به عملیات ترور می‌زند که در طول همه‌سال‌های سپری‌شده از حیات این رژیم، رویه خویشتن‌داری مصلحت‌اندیشانه را در دستور کار داشته و غیر از محکومیت‌های لفظی و فیگورهای شعاری، تهدید بالقوه و مخالفت بالفعلی را متوجه رژیم صهیونیستی نکرده بودند. قطر علاوه بر اینکه در زمره شیخ‌نشین‌های خنثی و بی‌خطر برای اسرائیل به شمار می‌آمد؛ اما در طول دوحه اخیر پیش‌قراول تحرکاتی متفاوت نیز بود که در راه‌اندازی شبکه الجزیره، میزبانی از دفتر سیاسی حماس و نیز اسپانسر ی جریان اخوان المسلمین در جهان عرب، نمود می‌یافت. هر چند این تحرکات بیشتر برای خروج از سیطره و سایه سنگین عربستان بر جهان عرب و در چارچوب رقابتی درون طایفه‌ای شکل گرفته بود و از طرف دیگر خاندان آل‌ثانی می‌خواستند بر جایگاه پدر معنوی نخله‌های دیرپا و ریشه‌داری چون اخوان المسلمین، تکیه برزند و چهره‌ای متفاوت از خود در جهان عرب به نمایش بگذارند و در واقع، قصد مقابله و به چالش کشی رژیم اسرائیل را انداختند؛ اما دولت نتانیاهو نشان داد که این حد از استقلال گفت‌مانی و تفاوت‌نمایشی را هم تاب نیاورده و با حمله هفته گذشته از خطوط قرمز چنددهه‌ای و موازنه معطوف به آن گذر کرد. کم‌وکیف این حمله و تاثیر و تبعات آن را می‌توان از ابعاد مختلف و زوایای متفاوتی به تحلیل و بررسی نشست. از جمله، هم‌زمانی آن با حمله دوشنبه‌شب به تأسیسات

نگاه حقوق‌دان

مقام سخنگو؛ پاسخ‌گو یا پاسخ‌نگو؟

ابراهیم ایوبی

وکیل دادگستری

«... طبیعتاً یکی از اختیارات وزرا این است که مدیران خود را منصوب کنند. مسلماً به اختیار وزیر مربوطه احترام گذاشته می‌شود، اما مطمئن هستیم که ان‌شاءالله دولت و سایر اعضای دولت با تدبیر شایسته‌ای که دارند، از ظرفیت‌های بسیار بالای این بانوی شایسته در بخش‌های دیگر دولت استفاده خواهند کرد.» این‌جوابی است که سخنگوی دولت در پاسخ به پرسشی درباره علت برکناری معاون هنری وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بیان کرده‌اند. جملاتی کلیشه‌ای که برای عزل هر مدیر دولتی می‌توان بکار برد! بعید است افکار عمومی از این جواب قانع شده باشند، زیرا دلایل برکناری خانم نادره رضایی در اظهارات سخنگوی دولت دیده نمی‌شود. نتیجه اینکه بعد از تحولات در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شایعات بسیاری پخش شد که با بیان دلیل واقعی تصمیم‌وزیر، هم افکار عمومی آگاه می‌شد و هم بازار شایعه رونق نمی‌گرفت. سنت وجود سخنگوی دولت در ایران به دولت محمد مصدق بر می‌گردد، برای اولین بار سیدحسین قاضی در اردیبهشت ۱۳۳۱ به عنوان سخنگوی یک دولت منصوب شد. پس از انقلاب اسلامی از زمان دولت موقت که عباس امیرانتظام اولین سخنگوی دولت شد تاکنون که فاطمه مهاجرانی این جایگاه را بر عهده دارد، پانزده نفر در این مقام قرار گرفته‌اند. البته این دوران پر فراز و نشیب بوده و در مقاطعی مثل دولت دوم حسین موسوی، شخص نخست‌وزیر این نقش را ایفا می‌کرد و در دوران ریاست‌جمهوری اکبر هاشمی‌رفسنجانی نیز در عمل معاون اول (حسن حبیبی) افکار عمومی را از برنامه‌های دولت آگاه می‌ساخت. با شروع دوران اصلاحات این مقام پررنگ شد و عطاالله مهاجرانی علاوه بر اینکه سخنگوی دولت بود، در مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز هر هفته با خبرنگاران جلسه برگزار می‌کرد و پاسخ‌گوی سؤالات وزارت‌خانه خود بود. به مرور زمان گرچه این مقام توسعه یافته و تشکیلاتی چون شورای اطلاع‌رسانی نیز به آن اضافه شد، اما در عمل انفعالی عمل می‌کند و حتی پاسخ مناسبی هم

نظامی سوریه، اهدایی از طرف ترکیه و پیام آن برای ترک‌ها، نقش آمریکا و دخالت مستقیم یا غیر مستقیم آن در حمله، دکنترین تهاجمی اسرائیل در منطقه و نسبتش با طرح اسرائیل بزرگ یا آنگونه که بر خی در داخل کشور مان آن را نشانه و دلیلی بر بی‌اعتباری مذاکره‌طلبی آمریکا و اعتماد به وعده‌های آن گرفتند و نکات فراوانی پیرامون آن گفتند. اما آنچه در این مقال کوتاه از منظر من بیشتر شایسته توجه و تأمل است، پتانسیل و ظرفیت تغییر ژئوپلیتیکی ونظامات حاکم بر اتمسفر امنیتی منطقه است که این حمله می‌تواند آبستن آن باشد. در طول نزدیک به چهار دهه گذشته و پس از پایان جنگ ایران و عراق، ایالات متحده در قالب دکترین ایران‌هراسی و تبلیغات پر دامنه و فضا‌سازی مستمر، ایران را به‌عنوان مهمترین تهدید منطقه‌ای کشورهای حاشیه خلیج‌فارس معرفی و به بهانه این تهدید، نه‌تنها حضور فیزیکی خود در هارتلند انرژی جهان را تثبیت و کنالیزه کرد که با همین بهانه هزاران میلیارد دلار از منابع کشورهای عربی را به بهانه امنیت‌زایی برای آنان در برابر تهدید ایران به غنیمت برد و از طرف دیگر به جای اسرائیل که دشمن شماره یک اعراب به شمار می‌آمد، ایران را در نوک پیکان توجهات و تهدیدات قرار داد. اکنون اما این حمله نشان داد که نه‌آن تسلیحات چندصد میلیار دلاری امنیت‌ساز است، نه در واقع این ایران است که دشمن ثبات و امنیت و آرامش منطقه‌ای است. از طرف دیگر به عینه ثابت کرد که ایالات متحده به‌رغم انتفاع مالی هنگفت در بزنگاه‌های حساس نه‌تنها شریک قافله نیست که همراه دزد است؛ و در هیچ حالتی نه می‌خواهد و نه می‌تواند مانع اسرائیل شده و اولویت اصلی آن حمایت از اسرائیل در منطقه است.

در طول چند سال اخیر و پس از بهبود روابط با شماری از کشورهای عربی، ایران بارها و بارها با طرح موضوع ابتکارات تازه در نظامات منطقه‌ای و پیمان‌های همکاری مشترک، در حوزه امنیتی و دفاعی، خواستار بازنگری در معادلات سیاسی و دیپلماتیک و امنیت منطقه‌ای از سوی کشورهای همجوار مبتنی بر همکاری مشترک شده است. سازوکاری که می‌تواند منافع مشترک ژئوپلیتیکی تمامی طرف‌های حاضر در منطقه را پوشش دهد و هم خواسته دور و دراز ایران در خروج آمریکا از منطقه را تأمین کند و هم تضمین امنیتی پایدار و به‌دور از تهدیدنگری را در راستای صلح و ثبات منطقه‌ای برای کشورهای عربی با کمترین هزینه به ارمغان بیاورد و حتی می‌شود، کشورهای منطقه پیمان عدم تعرض به یکدیگر را در چنین فضایی به امضا برسانند و منابع خود را صرف توسعه و پیشرفت کنند تا آن را صرف مسابقه بی پایان تسلیحاتی سازند. هر چه هست، هیچ زمانی در طول چند دهه اخیر، مساعدتر از اکنون برای تغییر پارادایم دفاعی و امنیتی مبتنی بر فرصت و امکان همکاری مشترک در برابر تهدیدات واقعی چون رژیم اسرائیل، فراهم نبوده و می‌توان گفت این حمله و تجاوز ناخردانه، بهترین پاس گل و زمینه‌بستر برای تغییرات معنادار و اصلاحات راهبردی در نظام ژئوپلیتیکی منطقه را پیش روی ایران و همسایگان آن قرار داده است.

۲

تیتریک

HEADLINE ONE

گزارش یک

رئیس قوه قضائیه دستورالعمل بخشش زندانیان را به رهبری تقدیم کرد

دستور عفو

گروه خبر: به رسم هر ساله و مصادف با میلاد پیامبر اسلام (ص) و ولادت امام صادق (ع)، ۲، ۳ هزار نفر از زندانیان مشمول عفو رهبری شدند.
آنطور که علی مظفری، معاون قضایی دستگاه قضا اعلام کرده است: «ریاست قوه قضائیه به مناسبت میلاد رسول اکرم و امام صادق (ع) که اقتضا می‌کرد جنبه رحمانیت نظام نشان داده شود و هم به مناسبت پیروزی در جنگ ۱۲ روزه تحمیلی به دست آمد یک اقدام جدید و تحولی انجام دادند تا افراد بیشتری تحت‌ممول عفو و یا تخفیف مجازات قرار گیرند؛ بنابراین دستور دادند تعدادی از مسئولان عالی قوه قضائیه معیارهایی را تعیین کردند که مقامات قضایی در استان‌ها این معیارها را با شرایط زندانیان و محومانی که پرونده آنها تا دیروز قطعی شده تطبیق دهند.»
در بیانیه رسمی قوه قضائیه نیز تأکید شده است که عفو دسته‌جمعی اخیر، در چارچوب سیاست‌های کلی نظام برای ارتقای عدالت ترمیمی و کاهش جمعیت کیفری اجرا می‌شود. این بیانیه می‌افزاید: «اعمال عفو و تخفیف مجازات به معنای چشم‌پوشی از قانون نیست، بلکه

توافق جدید ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در قاهره امضا شد

تعلیق تهدید؟

گروه خبر: ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، با توجه به شرایط پس از جنگ ۱۲ روزه و بمباران تأسیسات هسته‌ای به یک توافق جدید دست پیدا کردند؛ توافقی که با میانجی‌گری مصر به دست آمد و در جریان حضور وزیر امور خارجه کشورمان و مدیرکل انرژی بین‌المللی ایران اتمی در قاهره، امضا شد. این توافق در حالی به امضا رسید که ضرب‌الاجل ۳۰ روزه پس از اعلام تروئیکای اروپا به شورای امنیت برای آغاز روند بازگشت قطعنامه‌های تحریمی، به نیمه رسیده است. به نظر می‌رسد که ایران قصد دارد از این توافق به عنوان اهرمی برای مقابله با مکانیسم ماشه و تهدید موجود بازگشت قطعنامه‌های تحریمی سازمان ملل استفاده کند. چراکه طرف اروپایی همواره بر موضوع همکاری ایران و آژانس تأکید دارد و ایران نیز به‌رغم تمام مسائل و بمباران شدن تأسیسات خود، راه را روی آژانس به‌طور کامل مسدود نکرد.

▼ توپ در زمین اروپا

سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه پس از مذاکره‌ای سه‌ساعته با رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و امضای توافقنامه جدید، در کنفرانس مطبوعاتی، گفت‌وگو با خبرنگار صدواسیم‌ا در قاهره و همچنین گفت‌وگوی ویژه خبری بر این موضوع تأکید کرد که «اعتبار این توافق تا زمانی برقرار است که هیچ اقدام خصمانه‌ای علیه جمهوری اسلامی ایران صورت نگیرد؛ از جمله فعال‌سازی مکانیسم اسنپ‌ک. اگر علی‌رغم همه مخالفت‌ها در شورای امنیت، این مکانیسم فعال شود، از نظر ما این توافق دیگر هیچ اعتباری نخواهد داشت.»

باید به این نکته نیز توجه کرد که عراقچی روز پنجشنبه در گفت‌وگوی ویژه خبر گفت: «اینکه در صورت فعال‌سازی مکانیسم اسنپ‌ک جمهوری اسلامی ایران واکنشی خواهد داشت، قطعی است اما شکل و نوع این واکنش در شورای عالی امنیت ملی تصمیم‌گیری خواهد شد، چراکه این موضوع امروز به یکی از مسائل کلیدی سیاست خارجی کشور تبدیل شده و به‌طور مشخص در حوزه صلاحیت شورای عالی امنیت ملی قرار می‌گیرد؛ همان‌گونه که شورا در خصوص جنگ و صلح تصمیم‌گیری می‌کند، طبیعی است که در چنین موضوع حساس و مهمی نیز تصمیم نهایی بر عهده این نهاد خواهد بود. در مقطعی، حتی بحث خروج از معاهده NPT نیز به‌عنوان یکی از گزینه‌ها مطرح بوده است. با این حال، گزینه‌های جمهوری اسلامی ایران محدود به خروج از NPT نیست و باید دید در زمان خود کدام گزینه بهتر می‌تواند منافع و مصالح عالی کشور را تأمین کند.»

▼ توافق سخت در قاهره

ایران به‌عنوان عضون‌پی‌تی، با تمام انتقادهایی که در جریان جنگ ۱۲ روزه و پیش از آن به رفتار سیاسی این نهاد و مدیرکل آن وجود دارد، موظف به همکاری با آژانس است. به همین دلیل از مردادماه امسال مذاکرات میان ایران و آژانس آغاز شد تا توجه به قانون مصوب مجلس، تعهدات ایران و تلاش‌ها برای حل دیپلماتیک بحران، ملی برای تعامل تهران و وین به دست بیاید.

با درز خبر سفر عراقچی به قاهره در مسیر سفر به تونس، گمانه‌زنی‌های پیشین درباره احتمال میانجی‌گری مصر میان ایران و آژانس به‌طور کلی پرونده هسته‌ای، بیش از پیش تقویت شد. این سفر پیش از اعلام، توسط یکی از نمایندگان مجلس در صحن علنی خبری شد که متضمن تهدید به استیضاح و دادگاهی شدن وزیر خارجه بود. عراقچی به قاهره رفت در حالی که سومین جلسه گفت‌وگوی ایران و آژانس شنبه هفته گذشته در وین انجام شده بود. مسائل مطرح‌شده در این سه جلسه، در تهران بررسی و جمع‌بندی شد. وزیر خارجه نیز برای گفت‌وگوی نهایی با مدیرکل آژانس ملاقات کرد. این توافق در جلسه‌ای با حضور برعبد العاطی، وزیر خارجه مصر میان عراقچی و رافائل گروسی به امضا رسید. میانجی‌گری مصر در این پرونده، سوای موضوع توافق ایران و آژانس در جای خود مورد توجه قرار گرفت.

علی اکبر صالحی، رئیس پیشین سازمان انرژی اتمی درباره این توافق به ایسنا گفت: «هرچند جزئیات این توافق برای من روشن نیست، اما معتقدم این توافق فی‌نفسه امری مثبت و رو به جلوست. مهم این است که طبق اظهارات مسئولین وزارت امور خارجه این توافق در چارچوب توصیه‌های شورای عالی امنیت ملی کشور است. در شرایط آشفته منطقه و جهان که

فرصتی دوباره برای افرادی است که توانسته‌اند در دوران حبس، حُسن رفتار و پشیمانی خود را نشان دهند.»

▼ **چه کسانی مشمول عفو می‌شوند؟**

معاون قضایی قوه قضائیه در یک برنامه تلویزیونی به تشریح این عفو پرداخته و گفت: «علت روی آوردن به عفو معیاری عمدتاً تلاش برای شمول تعداد زیادی بوده است، معیارها متعدد است و در چند بخش تنظیم شده است. یکی از معیارها این است که افرادی که در حال تحمل حبس هستند، بخشی از مجازات را تحمل کرده باشند که احساس شود برای ادامه تحمل حبس و کیفر نیازی نیست زیرا هدف نظام قضایی جمهوری اسلامی این است که افراد اصلاح شوند، وقتی که بخشی از مجازات اعمال و آن شرایط احساس شد نیازی برای اعمال کیفر تا آخر وجود ندارد.»

او افزود: «در اول تمام بندهای ۱۲ گانه قسمت اول این دستورالعمل آمده

توافق جدید ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در قاهره امضا شد

گزارش دو

بحران‌های جاری در جهان در هم تنیده هستند، ایران باید سعی کند تا چالش مصنوعی و تحمیلی هسته‌ای خود را با داریت و هوشمندی حل و فصل کند، زیرا هر چه زمان بگذرد احتمال اینکه مشکل پیچیده‌تر شود، وجود دارد و این به نفع منافع و امنیت ملی نیست. باید توجه داشته باشیم که فرصت‌ها همچون ابر در حال گذر است.»

سیدحسین موسویان، دیپلمات پیشین و محقق بازنشسته دانشگاه پرینستون پس از این توافق در توئیت نوشت: «دیروز ایران با وساطت مصر، کشوری که ۴۶ سال پیش با آن قطع رابطه کرده بود، با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی توافق کرد تا مانع اسنپ‌ک و بازگشت ۶ قطعنامه فصل هفتم منشور سازمان ملل شود که ۱۰ سال پیش در قالب برجام از آنها عبور کرده بود. زمان احیاء روابط عالی دیپلماتیک ایران و مصر فرا رسیده است. اسرائیل با توهم تحقق «اسرائیل بزرگ»، استراتژی جنگ را گسترش و با تجاوزات نظامی اخیر به کشورهای منطقه همچون سوریه، لبنان، عراق، ایران، یمن و قطر؛ منطقه خاورمیانه را به وضعیت غیرقابل مدیریت سوق می‌دهد. پنج قدرت منطقه: عربستان، ایران، مصر، ترکیه و عراق باید هرچه سریعتر با همکاری مشترک، دیپلماسی فعال برای تأمین صلح و ثبات و امنیت منطقه را آغاز کنند.»

یکی از نمایندگان تندروی تهران پس از امضای این توافق، یادداشتی طولانی منتشر کرد که با این چند بند آغاز می‌شد: «توافقی که دیروز در قاهره امضا شد، به علل گوناگون، نامعتبر است. متن توافق منتشر نشده و به اطلاع مخاطبان ایرانی نرسیده و حال آن که قطعاً در دسترس آمریکا و اسرائیل است. عجیب و قابل تأمل اینکه توافق مذکور، اتفاقاً با تعطیلی هفته‌روزی مجلس مقارن شده است! توافق برای بازگشت بازسان آژانس، نقض قانون الزام دولت به تعلیق همکاری با آژانس است که در جلسه ۴ تیر ۱۴۰۴ مجلس شورای اسلامی، با رای موافق ۲۱۰ نماینده از مجموع ۲۱۹ نماینده حاضر، به تصویب رسید.»

▼ دوروایت از دو امضاکننده

پس از امضای این توافقنامه، منتقدان روی تفاوت اظهارات عراقچی و گروسی دست گذاشتند. رافائل گروسی روز چهارشنبه هفته گذشته، طی صحبت‌هایش در نشست شورای حکام آژانس اعلام کرد که «ایران بر پایه این توافق موظف خواهد بود درباره محل نگهداری موادی که در سایت‌های هدف حمله اسرائیل بوده‌اند گزارش دهد.» به گزارش یورونیوز، او اضافه کرد که «این توافق «شامل همه تأسیسات و مجموعه‌های ایران است و همچنین گزارش‌دهی لازم‌در‌باره تمام سایت‌های مورد حمله اسرائیل، از جمله مواد هسته‌ای موجود در آنها را در بر می‌گیرد.» عراقچی اما در مصر گفته بود: «بر اساس این توافق هیچ دسترسی به بازسان آژانس الان داده نمی‌شود. مگر در بحث نیروگاه بوشهر به خاطر تعویض سوخت این نیروگاه.» براساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی این دسترسی داده شده بود و الان جریان دارد. نفس این توافق هیچ دسترسی ایجاد نمی‌کند. براساس گزارش‌هایی که ایران بعداً خواهد داد نوع دسترسی‌ها باید در زمان خودش مورد مذاکره قرار بگیرد. در مورد شکل و نوع دسترسی‌های آژانس در این توافق هیچ صحبتی نشده است و به بعد از ارائه گزارش ایران در مذاکرات جداگانه‌ای که در آینده صورت می‌گیرد، موکل شده است.» این تفاوت باعث حملات تند ی علیه عراقچی از سوی تیم جلیلی در مجلس و قضای مجازی شد.

▼ توضیحات تکمیلی عراقچی در گفت‌وگوی ویژه خبری

وزیر امور خارجه کشورمان که پس از توقف در قاهره به تونس سفر کرد، بعد از بازگشت به ایران به گفت‌وگوی ویژه خبری رفت. لحن سحر آمami، مجری گفت‌وگوی ویژه خبری در مصاحبه با عراقچی مورد توجه قرار گرفت.

عراقچی در بخشی از این گفت‌وگو، چارچوب توافق جدید ایران و آژانس را اینگونه تعریف کرد: «۱. آژانس پذیرفته است که حمله به تأسیسات هسته‌ای ایران اقدامی غیرقانونی بوده و هم با حقوق بین‌الملل، هم با منشور ملل متحد و هم با اساسنامه آژانس در تعارض است. ۲. آژانس رسماً تأیید کرده که شرایط جدیدی پدید آمده و بنابراین نوع همکاری‌ها نمی‌تواند مانند گذشته باشد و باید در چارچوب جدیدی تعریف شود. ۳. آژانس قبول کرده است که قانون مصوب مجلس شورای اسلامی برای جمهوری اسلامی ایران الزام‌آور است و همکاری‌های جدید باید در همان قالب انجام گیرد. ۴. در این توافق تصریح‌شده